

Verkondiging

Gemeente in de Heer Jezus Christus,

Ik heb ze niet: tafelmanieren. Bijna zestig jaar en ik weet nog steeds niet precies hoe het moet. Een oudere collega had het meteen in de gaten: bij een borrel kun je moeiteloos wegllopen van een gesprekspartner in plaats van je in alle bochten wringen om de conversatie gaande te houden bij de eerste, de beste tegen wie je bij binnenkomst bent aangelopen. Dat had hij van een hofdame geleerd. 'Maar', zo zei hij er vergoelijkend achteraan: 'dat kunnen jij en ik niet zo goed. Ik denk dat wij niet uit dat soort milieus komen.' Mijn kinderen kunnen moeiteloos het schaamrood op mijn kaken toveren als zij mij herinneren aan de discussie die ik een paar jaar geleden tijdens het diner wilde beginnen over het Europese vluchtelingenbeleid met de Don van een college in Oxford waar mijn oudste dochter afstudeerde. Hij keek mij even glazig aan, prees de wijn en het eten dat ons geserveerd werd en wendde zich tot een ander trots echtpaar van een zojuist afgestudeerde met de vraag of zij een *jolly good time* in zijn mooie stad hadden gehad. Ik vermoed dat het zo moet onder volwassen mensen. Maar ik vrees dat ik het nooit echt in de vingers zal krijgen.

Maaltijden. We hebben ze in alle soorten en maten. Prachtige diners met veel zilver en damast. Eenvoudige doch voedzame maaltijden.

Schranspartijen en van die keurig afgepaste waarvan men de gasten na afloop nog bij de FEBO kan aantreffen. Oeverloos saaie waarvan het einde maar niet in zicht komt of zeer geanimeerde waarbij de wijn

bepaald niet gespaard wordt. Wezenlijke, ontroerende samenkomsten of van die ijzige waarbij de kou maar niet uit de lucht komt. In ieder geval is het dat moment waarop mensen samenkomen. Dat moment waarop het gebeuren kan of niet. De gastheer roept: 'Aan tafel!' Het gesprek kan vervolgens ontroeren of verzanden in wederzijdse polemieken.

Het is duidelijk dat de maaltijd waarvan wij vandaag in het evangelie volgens Lucas getuigen van zijn, op spanning staat. Het heeft niets van dat feestmaal dat het in principe toch had moeten zijn: de gasten vieren nota bene het sabbatsmaal. Die feestelijke maaltijd waarbij de bevrijding van het volk uit het slavenbestaan gevierd moet worden met een rustdag. Een dag om van ophouden te weten. Een dag om te vieren. In plaats daarvan gaat de hele scene zwanger van argwaan en dreigende stilte. Het begint er al mee dat de wetgeleerden en Farizeeërs naar hem, naar Jezus zitten te loeren. Dat werkwoord dat hier gebruikt wordt, heeft een uitermate negatieve connotatie. Meer en meer ontpopt deze groep van wetgeleerden en Farizeeërs zich als geharnaste tegenstanders van de beweging rondom Jezus. Daarom is het misschien een beetje verwonderlijk waarom Jezus nu bij uitstek in het huis van een van de oversten van de Farizeeërs is uitgenodigd om het sabbatsmaal te vieren. Ik staar wat naar het woord dat voor overste gebruikt wordt en begin het een beetje te begrijpen. Het betekent letterlijk 'de eerste'. Jezus is hier dus aanwezig op het feest der prominenten. De eersten van de samenleving waarin geen plaats is voor de laatsten. Het is de upper ten. Het is de elite. Het zijn die mensen die als vanzelfsprekend doorstromen naar de eerste plaatsen in de samenleving na hun geboorte in de lommerrijke dorpen van 't Gooi, hun opleiding op prestigieuze scholen waar papa soms even met de rector moet smoezen voor een plaatsje, hun eerste posities in de eerste disputen van de belangrijkste

studentenhuizen, hun senaatsjaren waarna via hun inmiddels omvangrijk netwerk, een bliksemcarrière volgt. Op een dergelijk feestje bevindt zich dus Jezus, waarbij ik me maar even niet afvraag welke toespraken daar gehouden worden en welke liedjes daar worden gezongen.

En er is een incident. De orde der eersten wordt verstoord. Er komt een zieke binnen. Een waterzuchtige. Hij verschijnt tijdens het aperitief. Onduidelijk is hoe hij daar verzeild is geraakt. Een enkele commentator suggereert zelfs dat dit een bewuste provocatie is van de kant van de wetgeleerden en Farizeeërs. Eerder al waren er akkefietjes rondom de sabbatsheiliging van Jezus en dit zou een uitgelezen mogelijkheid zijn om een rel uit te lokken en mogelijk daardoor een veroordeling van Jezus. Hij zou dus hier min of meer in de val worden gelokt. Ik acht dat heel goed mogelijk, zeker omdat wij ons hier in dit gedeelte van het evangelie van Lucas bevinden waarin de verhoudingen zich verscherpen. Radicaliseren. Maar wat natuurlijk ook speelt - en dat is helemaal geen tegenstelling - is dat we hier een confrontatie hebben tussen de *haves* en de *havenots*: de mensen die alles hebben en de wind steeds mee en de mensen die alles verloren hebben. Alles kwijt zijn en met niets aankomen. Wat nu precies die waterziekte behelsde, is niet helemaal helder. Maar het doet er ook niet zoveel toe. Wie in die tijd door deze ziekte werd getroffen, was een paria, was gedegradeerd tot uitschot in de samenleving. Niemand wilde hen hebben. Nergens mochten zij wonen. Hun ziekte werd hen verweten. De romantische en nostalgische opvatting van nabuurschap gold natuurlijk niet voor hen. Liever koop je nog met zijn allen een hotel op dan dat je hen zou huisvesten. Je kunt er natuurlijk donder op zeggen dat de criminaliteitscijfers omhoog gaan en je dochters kun je ook maar beter thuishouden. Je weet hoe ze zijn!

In deze volstrekt gepolariseerde situatie doet Jezus iets opmerkelijks. Hij stelt alle vanzelfsprekendheden opnieuw aan de orde. Hebben wij inderdaad niets met elkaar te maken? Is het wel zo dat men niet mag genezen op sabbat? Het zakelijke antwoord zou natuurlijk zijn dat zoiets inderdaad wel een dag zou kunnen wachten. Maar hier wordt natuurlijk iets heel anders aan de orde gesteld: wat betekent deze dag? Wat is de zin van sabbat? Is het nu niet juist de dag bij uitstek waarop de bevrijding van de mens uit zijn kluisters, uit zijn slavernij, uit dat alles wat hem of haar gevangen en klein houdt, dat nu juist dat wordt gevierd én gedemonstreerd? Het wordt aan deze zieke man letterlijk voltrokken: Jezus houdt hem vast en laat hem gaan. Hij bevrijdt hem! Deze man is niet langer meer slaaf. Maar hij is losgelaten. Hij is een vrij mens geworden. Hij is voor even de sabbat in eigen persoon! In hem wordt het loeren, worden de patstellingen tussen arm en rijk, wie heeft en niet heeft, wie meent het alleenrecht te hebben op de eerste plaatsen, op het land, het bezit, het geld en noem maar op, in deze man wordt dit alles doorbroken. Want gedenken zullen wij, bij uitstek op deze dag, dat wij allen vreemdelingen en slaven zijn geweest. En dat alles in ons leven ons toevalt als een geschenk. Een gave van Godswege!

Niet alleen de Farizeeërs en de Schriftgeleerden loeren. Je zou kunnen zeggen dat Jezus dat ook doet. Hij observeert. Hij beziet - zo staat geschreven - hoe zij de voorste aanligplaatsen verkozen. Hij observeert hun natuurlijke gedrag. Maar hij doet dat - en hoe zou dat ook anders kunnen? - met de ogen van God. Met het oog op de goede en juiste verhoudingen die er zullen zijn in het Koninkrijk van God waar de laatsten, de eersten en de eersten de laatsten zullen zijn. Dat is toekomstmuziek maar het is goed om daar nu alvast op te anticiperen.

‘Doe het anders!’, zo voegt Jezus zijn gehoor toe, ‘Zoek allereerst de laatste plaatsen en wie weet, misschien kom je juist dan wel hogerop’.

Wat mij intrigeert aan deze uitspraak van Jezus is dat hij ons niet oproept tot een constante vorm van zelfverloochening. Van het opgeven van geld, goed en bezit en wat allemaal niet heeft mee geklonken in de christelijke traditie. Hij weet heel goed hoe wij van nature zijn en veroordeelt dat ook niet. Natuurlijk staan wij te dringen om vooraan te komen. Natuurlijk stappen wij allereerst op onze oude bekenden af. Ons koffiedrinken na afloop van de kerkdienst geeft mij geen aanleiding daar heel anders over te denken. Natuurlijk nodigen wij onze vrienden, burens en bekenden uit op onze feestjes en zijn wij toch tenminste en terecht gebruuskeerd als wij maar geen uitnodiging retour krijgen. Maar Jezus doet een heel praktisch en eigenlijk ook heel verstandig voorstel. Ik heb wel vaker het idee dat wij in het Lucasevangelie regelmatig een soort Nieuwtestamentische Spreuken, een Nieuwtestamentische Wijsheid mee krijgen. Wees nou, zo klinkt het regelmatig, een verstandig mens! Stel je voor: je zit daar dan, pontificaal, op die eerste plaatsen. Komt de gastheer om je beleefd te vragen weg te gaan omdat er nog prominentere gasten in aantocht zijn! Die hele ratrace naar de top, dat almaar ophouden van de valse schijn, dat kan iets heel stresserends zijn. Daar kan bijzonder veel angst en krampachtigheid in schuilen. O wee, als je niet meer in bent! Als je de voorpagina's van de krant niet meer haalt! Als het succes stagneert.

‘Doe het eens anders’, zo zegt Jezus. Wacht het eens af! Stel je eens open voor het onbekende. Of beter nog: de onbekende. Wie je nog niet had ontmoet. Die niet behoort tot je eigen kring. Maar met wie je het achteraf bijzonder leuk bleek te hebben. We zijn natuurlijk wie we zijn.

En ik kan natuurlijk lelijk doen over het corps en de elite. Maar waarschijnlijk was ik destijds gewoon te bleu om me daarbij aan te sluiten. En bovendien, wie zijn kinderen in Oxford laat studeren, behoort gewoon tot de elite! Maar wat je wel kan doen, is bereid te zijn om je te laten onderbreken. Om je te laten storen en te laten gezeggen door waar de sabbat werkelijk voor staat. Voor die ontmoeting tussen arm en rijk, tussen zieken en gezonden, tussen inwoners en asielzoekers. Tussen boeren, burgers en buitenlui. In de vrolijke en heilzame wetenschap dat wij allemaal niet wezenlijk van elkaar verschillen. Dat ons het leven en de vrijheid is gegeven door God. Dat helemaal niets daarvan ook maar enigszins onze verdienste zou zijn. Dat maakt ons allemaal bedelaars bij diezelfde bron. Bij die bron laat zich ook vast wel wat eten vermoeden. Rondom een dergelijke tafel kunnen wij ons een droom te binnen brengen. En laten dat dan onze manieren zijn!

Amen.